

УДК 336.131

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0788-7399>

Прямухіна Н. В., Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0335-3077>

Самойленко Л. Я., Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

АДАПТАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ДО УМОВ ВІЙНИ

Війна, що триває в Україні з 2014 року, створила безпрецедентні виклики для державних фінансів країни. Зміна політичної ситуації, нові виклики вимагають змін в підході до перерозподілу коштів бюджетів всіх рівнів метою яких є зменшення негативного впливу на економічне, соціальне життя в країні. Ефективне управління бюджетом в умовах війни стало однією з ключових задач уряду, адже забезпечення обороноздатності держави та підтримка стабільності економіки вимагають значних фінансових ресурсів. Вимушене збільшення витрат Державного бюджету на оборону симулювало перегляд пріоритетів фінансування таких статей, як витрати на освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення та фінансування загальнодержавних функцій, включаючи витрати на обслуговування державного боргу. У статті йдеться про те, що за умов війни недостатність фінансування війни наша держава змушена покривати за рахунок інших статей видатків; вимушене збільшення витрат Державного бюджету на оборону симулює перегляд пріоритетів фінансування таких статей, як витрати на освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення та фінансування загальнодержавних функцій, включаючи витрати на обслуговування державного боргу. Окремо зазначено про витрати Державного бюджету на створення умов для формування економічної складової життя українського суспільства, підвищення конкурентоспроможної економіки, створенні нових підприємств та умов для розвитку малого і середнього бізнесу. Державний бюджет, як центральний елемент економічної політики будь-якої країни, передбачає застосування системного підходу до створення адаптивних технологій управління. Розглянуто особливості формування бюджетів розвинених країн, зокрема, у частині обороноздатності. Окрема увага у статті зосереджена на обґрунтуванні пріоритетних векторів формування Державного бюджету під час війни в Україні.

Ключові слова: *Державний бюджет, управління формуванням державного бюджету, адаптація до умов війни, наповнення Державного бюджету, видатки Державного бюджету, ефективне управління бюджетом в умовах війни*

Актуальність теми. Воєнні дії на території будь-якої країни завжди є першопричиною криз, дисбалансів, втрати інвестиційного потенціалу, занепаду ринків, загрози дефолту тощо та створюють низку нових емерджентних викликів, що вимагають від урядів цих країн непопулярних управлінських рішень, спрямованих на мобілізацію всіх наявних ресурсів, засобів та воєнних спроможностей. Початок агресії РФ проти України в 2014 р. спричинив необхідність перегляду пріоритетів витрат Державного бюджету на користь потреб оборони. Зросли витрати держави на забезпечення ЗСУ зброєю, обладнанням, обмундируванням, навчання військових спеціалістів тощо. Якщо до 2013 р. витрати на оборону за всіма статтями оборонного бюджету не перевищували 2,9% від обсягу видатків зведеного бюджету [1], то вже у 2021 р. частка витрат на оборону склала 7,4%. Повномасштабне вторгнення РФ у лютому 2022 р. призвело до необхідності збільшення витрат зведеного бюджету. На потреби оборони у 2023 р. спрямовано 52,2% витрат від обсягу зведеного бюджету [2]. Тому трансформація політики формування Державного бюджету обумовлена усвідомленням необхідності збереження наявного економічного потенціалу та створення умов для повоєнного відновлення нашої держави.

Актуальність адаптації Державного бюджету України до військових умов обґрунтована необхідністю пошуку коштів для фінансування потреб армії, служби безпеки, рятувальних служб, медицини, соціального захисту постраждалого внаслідок агресії РФ населення, відновлення економічного потенціалу звільнених регіонів та інших невідкладних потреб з метою досягнення перемоги. Важливо віднайти і реалізувати способи наповнення бюджету країни та забезпечити найменш болючий перерозподіл витрат бюджету між статтями видатків.

Метою статті є обґрунтування напрямів адаптації Державного бюджету до умов війни з метою досягнення оптимального перерозподілу видатків Державного бюджету, який має не тільки забезпечити повноцінне фінансування потреб оборони, а й створити передумови для швидкого і ефективного повоєнного відновлення економічної, соціальної, екологічної тощо систем країни.

Огляд наявних досліджень і публікацій. Дослідженням питання формування бюджетів різних рівнів в умовах воєнного стану присвячені праці багатьох вітчизняних науковців в галузі економіки та державного управління, зокрема Н. Костишиної, Т. Яковець І. Чугунова, М. Пасічного, Ю. Радіонова [3], Н. Антипенко, С. Супруненко, В. Задорожного [4]. Корисні ідеї щодо формування бюджету в умовах зовнішніх криз висували зарубіжні науковці серед яких варто згадати Томаса Саржента в питанні подолання дефіциту бюджету [5], Ричарда Масгрейва в питаннях зміни структури видаткової частини бюджету країни в кризових ситуаціях [6].

Більшість науковців питання адаптації Державного бюджету до умов війни розглядають в контексті аспекту підвищення ефективності податкової системи, що дозволить збільшити видатки на оборону. Зокрема такої думки притримується Н. Костишина та Т. Яковець [7]. В роботах Н. Антипенко, С. Супруненко акцентується увага на збільшенні дохідної частини Державного бюджету України за рахунок диверсифікації джерел фінансування, збереження резервів та імплементації стратегій фінансового захисту, зокрема підвищення вимог до прозорості та антикорупційних заходів [8]. В. Задорожний наголошує на необхідності удосконалення механізму управління державним боргом (реструктуризація державного боргу, регламентація механізму надання державних гарантій із урахуванням ризиків, тощо) – як шлях до зменшення витратної частини Державного бюджету України [4]. В працях багатьох економістів, науковців, управлінців, зокрема Ю. Радіонова, С. Юрія, наголос робиться на посиленні ефективності фінансового контролю в системі забезпечення ефективності бюджетних видатків, як одного з дієвих інструментів адаптації Державного бюджету до умов воєнного конфлікту [9].

Проблема адаптації Державного бюджету до умов війни багатогранна і потребує розробки комплексного науково-методичного підходу до її вирішення як в частині реформування процесу наповнення бюджету, так і оптимізації витрат бюджету з урахуванням специфіки воєнного часу.

Виклад основного матеріалу. Дослідження динаміки номінального ВВП України, як основного індикатора тенденцій економічного розвитку, свідчить про загальне зростання економічної потужності держави (рис. 1).

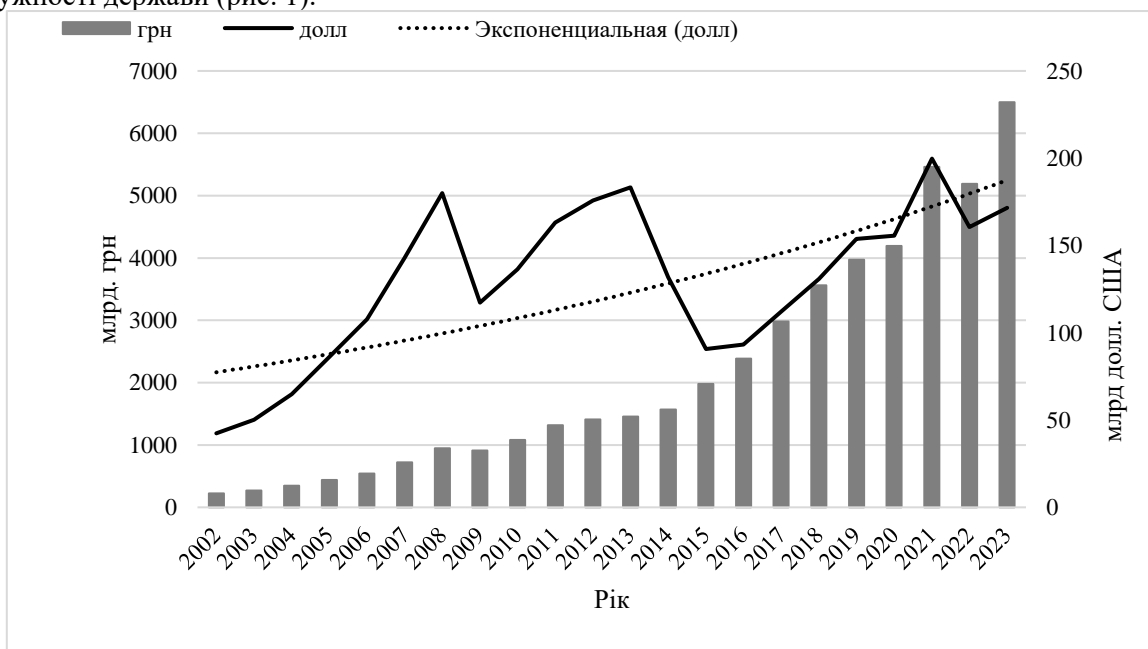

Рисунок 1 - Динаміка номінального ВВП України у 2002-2023 рр.

Джерело: побудовано на основі [10; 11]

Процес цей складний і залежить від великої кількості факторів, серед яких не останню роль відіграє економічна ситуація в світі, політична ситуація в країні та вектори управлінських підходів до розвитку тих чи інших економічних процесів. Так, значне падіння темпів розвитку економіки України спостерігалось на фоні глобальної фінансової кризи 2008 р. Зростання кількості та обсягів корупційних правопорушень за часів правління В. Януковича та політична криза 2012-2013 рр. призвела до падіння темпів розвитку економіки до рівня 2005-2006 рр., який досяг свого мінімуму з початком гібридної війни з рф.

Економічна політика, що проводилась урядами за часів президентства П. Порошенко та, в подальшому, В. Зеленського, призвела до певного зростання економіки країни. Не зважаючи на ведення воєнних дій на сході України, в 2021 р. номінальний ВВП України досяг свого максимуму у 2002-2023 рр. (в доларовому еквіваленті). Початок повномасштабного вторгнення рф знову різко погіршив економічну ситуацію в Україні.

Початок широкомасштабного наступу рф на Україну викликав необхідність мобілізації всіх резервів держави з метою забезпечення її обороноздатності. До 2014 р. до Державного бюджету мобілізувалось у вигляді податків, зборів, міжнародних трансфертів і т. ін. до 23-24% ВВП країни. Повзуча агресія 2014 р. примусила державу збільшувати дохідну частину Державного бюджету і протягом 2015-2021 рр. обсяг бюджетних надходжень становив 25-26% ВВП. Початок широкомасштабної війни активізував процес залучення фінансових ресурсів до бюджету країни і у 2022 р. вдалось забезпечити надходження в сумі 1,8 трлн грн, а у 2023 р. – 2,7 трлн грн, що склало 34,4 та 40,8% ВВП України за відповідний період.

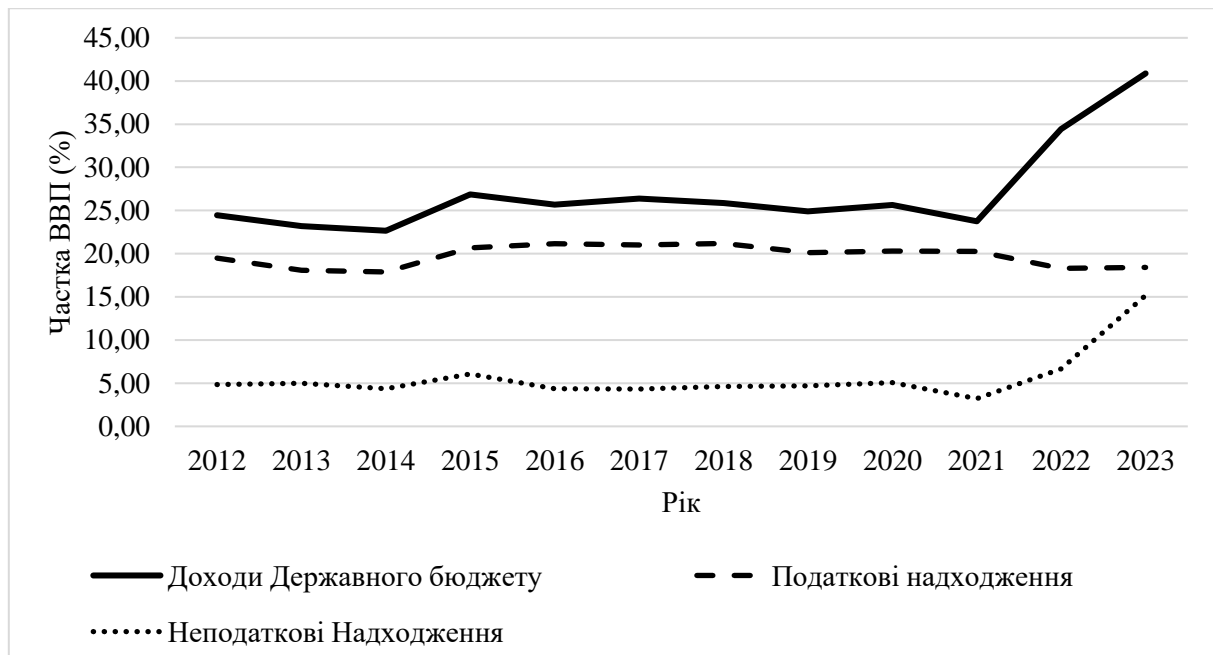
Збільшення дохідної частини Державного бюджету відбулось за рахунок неподаткових надходжень, обсяг яких зріс з майже 4% ВВП у 2012-2021 рр. до 15% ВВП у 2023 р. В основному це збільшення забезпечили надходження від власних доходів бюджетних установ, обсяги яких зросли з 1-1,5% ВВП (у довоєнний період) до 12,4% номінального ВВП (у 2023 р). Другим за обсягами джерелом наповнення Державного бюджету стала допомога міжнародних партнерів. Обсяги офіційних трансфертів від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ у 2022 р. становили 4,5% ВВП України, а у 2023 р. – 6,6%. Слід зауважити, що ця допомога в попередні роки не сягала більше 0,4% ВВП України.

За показником податкових надходжень у валовому внутрішньому продукті країни можна розподілити на три групи: перша група – це країни, в яких частка податкових надходжень у ВВП становить менше 30% (Канада – 26,7%, США – 24,3%, Польща – 20,1%, Китай – 19,4%, Японія – 18,0%); друга група – країни, де середня частка податкових надходжень у ВВП коливається від 30 до 40% (Німеччина – 37,6%, Чехія – 35,5%, Франція – 35,3%, Великобританія – 35,2%, Італія – 34,4%); третя група – країни, де висока частка податкових надходжень у валовому внутрішньому продукті – більше 40% (Данія – 48,0%, Швеція – 44,3%, Фінляндія – 44,1%, Норвегія – 42,2%) [10, с. 66]. Україна за цим показником належить до першої групи. Податкові надходження до Державного бюджету у довоєнні роки та під час війни становили від 18 до 20% ВВП.

Щодо податкових джерел фінансування Державного бюджету спостерігалось зниження обсягів надходжень від податків на доходи, податків на прибуток, на збільшення ринкової вартості та податку на додану вартість вироблених в Україні товарів як основного джерела доходів Державного бюджету. Обсяг надходжень з цього джерела зменшився у 2022-2023 рр. до 18% ВВП проти 21-22% ВВП за попередні роки. Незначне збільшення доходів від акцизів на власні та імпортовані товари не можуть врятувати ситуацію.

Під час активних бойових дій в країні на наповнення бюджету мав би впливати військовий збір, натомість, обсяги надходжень від військового збору протягом 2014-2023 рр. практично не змінювався і становив лише 0,5% номінального ВВП.

Динаміку надходжень до Державного бюджету України відображено на рис. 2.

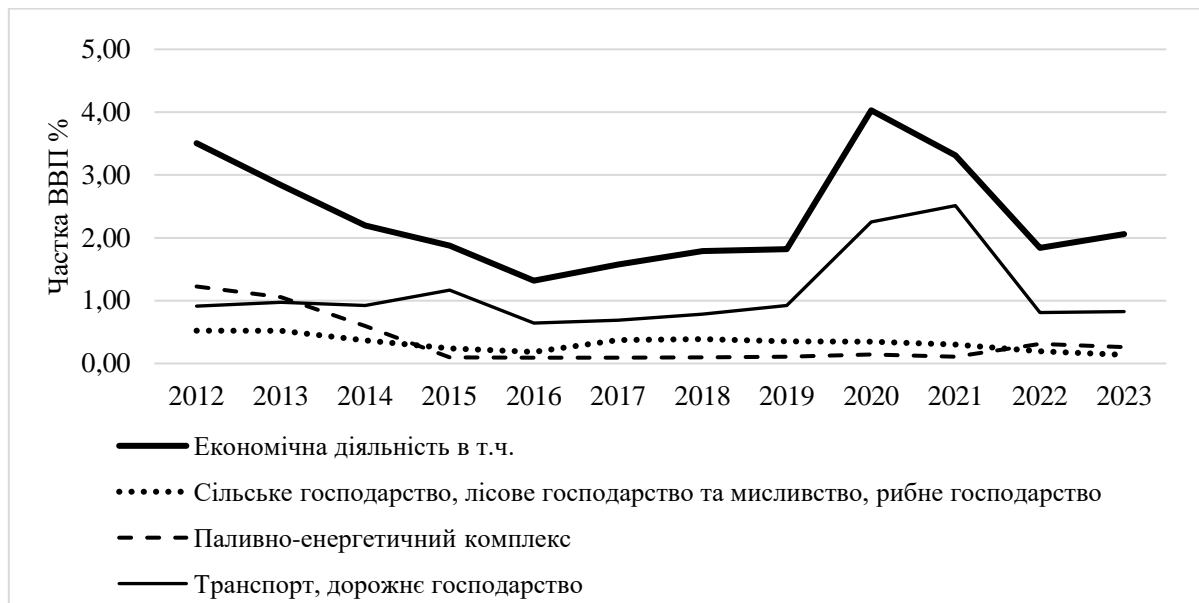
Рисунок 2 - Динаміка надходжень до Державного бюджету України у 2012-2023 рр.
Джерело: сформовано на основі [12; 13; 14]

Зміна політичної ситуації, нові виклики вимагають змін в підході до перерозподілу коштів бюджетів всіх рівнів метою яких є зменшення негативного впливу на економічне, соціальне життя в країні. Так антидержавна політика уряду Януковича в питаннях посилення обороноздатності країни призвела до зменшення витрат Державного бюджету на оборону до 1% від номінального ВВП України. Події 2014 року змусили Верховну Раду України збільшити витрати на оборону до 2,5% ВВП. Як показали подальші події, цього було явно недостатньо, оскільки держава після 2021 р. мусила збільшити витрати за цією статтею на порядок – у 2022 р. до 22%, а у 2023 р. до 32% ВВП країни. Це майже 52 % всіх доходів зведеного бюджету України.

В країнах з розвинутою економікою більша частина, а саме 50-70% видатків бюджету направляється на створення умов для розвитку економіки, 30-40% спрямовується на соціальні цілі. Видатки забезпечення виконання загальнодержавних функцій становлять 4-5% видатків бюджету. Видатки Державного бюджету відповідно створеній в Європейському Союзі моделі «держави добробуту» спрямовані на вирішення гуманітарних проблем, зокрема освіту, медицину, соціальний захист, на що в цих країнах витрачається до 52% Державного бюджету країни. В Україні ж, на ці потреби в період до 2022 р. спрямовувалось до 30% бюджетних коштів, під час повномасштабного вторгнення їх обсяг зменшився до 24% видаткової частини державного бюджету у 2022 р. і у 2023 р. спостерігалось зменшення до 17%. Поряд з цим, видатки на здійснення загальнодержавних функцій коливались в Україні від 17 до 13% з 2014 по 2022 р. і лише з 2023 р. зменшились до 7%.

Очевидно, що недостатність фінансування війни наша держава змушена покривати, зокрема, за рахунок інших статей видатків. Вимушене збільшення витрат Державного бюджету на оборону симулювало перегляд пріоритетів фінансування таких статей, як витрати на освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення та фінансування загальнодержавних функцій, включаючи витрати на обслуговування державного боргу. Так, у 2022 році частка витрат Державного бюджету на освіту та охорону здоров'я зменшилась у порівнянні з 2021 роком на 2,1% та 8,6% відповідно, у 2023 р. падіння продовжувалось і на потреби цих сфер соціального життя було виділено лише 1,5% видатків Державного бюджету на освіту та 4,5% на охорону здоров'я. Значно зменшилась частка витрат Державного бюджету на обслуговування державного боргу, якщо на ці потреби витрачалось у 2021 р. 10,4% Державного бюджету, то у 2022-2023 рр. витрати за цією статтею зменшились до 6% від обсягу його видаткової частини. Аналогічних змін зазнали витрати на соціальне забезпечення, частка яких у витратній частині бюджету зменшилась у 2022-23 рр. до 11% проти 19-25% у попередні роки.

Окремо слід зупинитись на витратах Державного бюджету на створенні умов для формування економічної складової життя українського суспільства, підвищення конкурентоспроможної економіки, створенні нових підприємств та умов для розвитку малого і середнього бізнесу (рис. 3).

Рисунок 3 - Динаміка видатків Державного бюджету України на економічну діяльність у 2012-2023 рр.

Джерело: сформовано на основі [12; 13; 14]

Витрати Державного бюджету на економічну діяльність в довоєнний період коливались від 3,5% номінального ВВП у 2010-2012 р. до 2,8% у 2013 р. З початку агресії витрати за цією статтею зменшувались до 2019 р., коли показник впав до 1,8% ВВП. Прийняття державної програми «Велике будівництво», фінансування якої здійснювалось за рахунок Державного бюджету, стимулювало зростання витрат на економічну діяльність до 4% ВВП. На будівництво доріг та дорожньої інфраструктури витрачено 56% від обсягу всіх витрат Державного бюджету на економічну діяльність – у 2020 р., у 2021 р. – 75%. У 2022-2023 рр. витрати за цією статтею склали близько 2% номінального ВВП країни. З початком повномасштабної війни програма «Велике будівництво» призупинена і витрати на транспорт та дорожнє будівництво опустились на довоєнний рівень.

Ведення бойових дій вимагає адаптації Державного бюджету України до існуючих реалій. Дякуючи іноземним партнерам Україна змогла дещо стабілізувати процес наповнення Державного бюджету, питома вага допомоги та фінансування яких в його дохідній частині зросла з 0,08% у 2021 році до 21,9% у 2022 році. У 2023 році частка цих надходжень до бюджету зменшилась до 14%, що є свідченням нестабільності такого джерела та його залежності від великої кількості як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів різної природи, зокрема політичних. Тому технології державного управління у частині формування Державного бюджету мають орієнтуватись на розвиток власних джерел його наповнення, насамперед, найбільш лабільної групи суб'єктів економічної діяльності – підприємства малого і середнього бізнесу. Свідченням необхідності такої переорієнтації є той факт, що у 2021 році суб'єкти малого та середнього бізнесу забезпечували близько 40% від обсягу податкових надходжень до зведеного Державного бюджету створюючи 60% ВВП країни [16], а сьогодні ці показники складають 44% відповідно, на відміну від великого бізнесу, який зменшив ці показники до 34% з початку повномасштабного вторгнення РФ [17], очевидно, що малий і середній бізнес продовжує бути опорою для економіки та бюджету.

Висновки. Пріоритетні вектори формування Державного бюджету під час війни в Україні:

перегляд фіскальної політики держави через спрямування зусиль на стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу, як основного джерела наповнення Державного бюджету;

перегляд і перерозподіл пріоритетів формування дохідної частини Державного бюджету, що дозволить зменшити негативний вплив відтоку коштів на вирішення питань,

пов'язаних з воєнними зусиллями та дозволить збільшити витрати на програми відновлення системи охорони здоров'я, освіти, гуманітарні допомогу, акумулювання коштів на повоєнне відновлення;

зміна фінансових пріоритетів видаткової частини Державного бюджету, зокрема, зменшення витрат на утримання державного апарату, що дозволить вивільнити орієнтовно до 150 млрд грн.).

Бібліографічний список:

1. Карп Є.В. Структурні зміни видатків Державного бюджету України на оборону. *Економіка і суспільство*. №14. 2018. С. 804-810. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/115.pdf
2. Звіт про виконання бюджету. Міністерство фінансів України..URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582
3. Родіонов Ю. Формування і виконання Державного та місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. *Економіка і суспільство*. №53. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2669>
4. Задорожний В.П. Удосконалення механізму управління державним боргом України. *Інвестиції: практика та досвід*. №23.2015. с. 23-26.
5. Thomas Sargent. The Fundamental Surplus Strikes Again Lars Ljungqvist. *Economics monetary economics and fluctuations*. 27 APR. 2021. URL: http://www.tomsargent.com/research/CET_note.pdf
6. Коваленко Д.І., Венгер В.В. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 578 с.
7. Костишина Н., Яковець Т. Обліково-податкова система в умовах воєнного стану: як діяти та, які наслідки. *Вісник економіки*. № 2. 2022. С. 100-110.
8. Антипенко Н., Супруненко С., Гавран В. Український досвід адаптації державних фінансів та менеджменту до умов воєнного стану. *Академічні візії*. Вип. 25. 2023. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/741/658>
9. Радіонов Ю.Д. Формування видатків бюджету: монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 616 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjIxNw==/81c68db00274ebc1628abeb4d3c5eee2.pdf>
10. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
11. Самойлок М., Левченко Є. Економіка України у 2023 році: головне. Центр економічної стратегії.. URL: <https://ces.org.ua/ukrainian-economy-in-2023-tracker-overview/>
12. Статистичний збірник: «Бюджет України 2019». Статистичний збірник. Київ. 2020. С. 298. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_\(for_website\)%20\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_(for_website)%20(1).pdf)
13. Видатки. Ціна держави. URL: <http://old.cost.ua/budget/expenditure/>
14. Видатки зведеного бюджету 2023. Ціна держави.. URL: <https://cost.ua/byudzhet-ukrayiny/expenditure/main/>
15. Проблеми та потреби українських підприємств малого та середнього бізнесу в умовах війни. Аналітичний звіт проекту Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://tpr.org.ua/news/problemu-ta-potreby-ukrainskykh-pidpriemstv-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-umovakh-viyny/>
16. Показники діяльності підприємств. Укрстат. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm

References:

1. Karp Ye.V. (2018). Strukturni zminy vydatkiv Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy na obronu. *Ekonomika i suspilstvo*. №14. S. 804-810. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/115.pdf
2. Zvit pro vykonannya biudzhetu. Ministerstvo finansiv Ukrainy..URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582
3. Rodionov Yu. (2023). Formuvannya i vykonannya Derzhavnoho ta mistsevykh biudzhety v umovakh voiennoho stanu. *Ekonomika i suspilstvo*. №53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2669>
4. Zadorozhnyi V.P. (2015). Udoskonalennia mekhanizmu upravlinnia derzhavnym borhom Ukrainy. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. №23. s. 23-26.
5. Thomas Sargent. The Fundamental Surplus Strikes Again Lars Ljungqvist. *Economics monetary economics and fluctuations*. 27 APR. 2021. URL: http://www.tomsargent.com/research/CET_note.pdf
6. Kovalenko D.I., Venher V.V. (2021). Finansy, hroshi ta kredyt: teoriia ta praktyka. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 578 s.
7. Kostyshyna N., Yakovets T. (2022). Oblikovo-podatкова systema v umovakh voiennoho stanu: yak diiaty ta, yakii naslidky. *Visnyk ekonomiky*. № 2. S. 100-110.
8. Antypenko N., Suprunenko S., Havran V. (2023). Ukrainyskyi dosvid adaptatsii derzhavnykh finansiv ta menedzhmentu do umov voiennoho stanu. *Akademichni vizii*. Vyp. 25. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/741/658>

9. Radionov Yu.D. (2019). Formuvannia vydatkiv biudzhetu: monohrafiia. Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t. 616 s. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjIxNw==/81c68db00274ebc1628abeb4d3c5eee2.pdf>
10. Valovyi vnutrishnii produkt (VVP) v Ukraini. Minfin. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
11. Samoiliuk, M., Levchenko Ye. Ekonomika Ukrainy u 2023 rotsi: holovne. Tsentr ekonomichnoi stratehii.. URL: <https://ces.org.ua/ukrainian-economy-in-2023-tracker-overview/>
12. Statystychnyi zbirnyk: «Biudzhets Ukrainy 2019». (2020). Statystychnyi zbirnyk. Kyiv. S. 298. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_\(for_website\)%20\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_(for_website)%20(1).pdf)
13. Vydatky. Tsina derzhavy. URL: <http://old.cost.ua/budget/expenditure/>
14. Vydatky zvedenoho biudzhetu 2023. Tsina derzhavy.. URL: <https://cost.ua/byudzhets-ukrayiny/expenditure/main/>
15. Problemy ta potreby ukrainskykh pidpriemstv maloho ta serednoho biznesu v umovakh viiny. Analitychnyi zvit projektu Fondu «Demokratychni initsiatyvy» im. Ilka Kucheriva. URL: <https://rpr.org.ua/news/problemy-ta-potreby-ukrainskykh-pidpriemstv-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-umovakh-viiny/>
16. Pokaznyky diialnosti pidpriemstv. Ukrstat. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm

Priamukhina N., Samoilenko L. Adaptation of the state budget of Ukraine to the conditions of war

The war that has been going on in Ukraine since 2014 has created unprecedented challenges for the country's public finances. Changes in the political situation and new challenges require changes in the approach to the redistribution of funds from budgets of all levels to reduce the negative impact on economic and social life in the country. Effective budget management in times of war has become one of the key tasks of the government, as ensuring the state's defense capability and maintaining economic stability require significant financial resources. The forced increase in the State Budget expenditures on defense simulated a revision of the priorities for financing such items as education, healthcare, social security and financing of general government functions, including public debt service. The article states that in times of war, our state is forced to cover the lack of funding for the war at the expense of other items of expenditure; the forced increase in the State Budget expenditures on defense simulates a revision of the priorities for funding such items as education, healthcare, social security and financing of general government functions, including public debt service. Separate mention is made of the state budget expenditures for creating conditions for the formation of the economic component of Ukrainian society, enhancing the competitive economy, creating new enterprises and conditions for the development of small and medium-sized businesses. The State budget, as a central element of the economic policy of any country, involves the application of a systematic approach to the creation of adaptive management technologies. The article considers the peculiarities of budgeting in developed countries, in particular, in terms of defense capability. Special attention in the article is focused on the substantiation of the priority vectors of the State Budget formation during the war in Ukraine.

Keywords: State budget, management of the state budget formation, adaptation to the conditions of war, filling the state budget, state budget expenditures, effective budget management in times of war